

Prof. dr. sc. Pavo Živković, *Iz srednjovjekovne povijesti Bosne i Huma*, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ – podružnica Osijek, Osijek, 2002, 355 str.

Istaknuti povjesničar prof. dr. sc. Pavo Živković, profesor na Filozofskom fakultetu u Osijeku i Sveučilištu u Zadru, objelodanio je knjigu, čija će nam tematika uvelike pomoći u razumijevanju srednjovjekovne povijesti Bosne i Huma te nam dati cjeloviti prikaz događanja što su obilježila to područje i čija se refleksija osjetila i u susjednim zemljama. Autor posebno ističe povezanost Bosne i Huma s brojnim hrvatskim primorskim gradovima, osobito s Dubrovnikom. Treba reći da je knjiga podijeljena na tri velika poglavlja.

Prvo poglavlje nosi naslov *Društveno-političke prilike u Bosni i Humu u srednjem vijeku*. Unutar njega ravnomjerno su raspoređeni podnaslovi što se odnose na cjelokupni pregled povijesti Bosne i Huma u srednjem vijeku, a koji su potkrijepljeni najnovijim spoznajama o nekim spornim pitanjima. Tako je rasvijetljeno pitanje krunidbe prvog bosanskog kralja Tvrtka I., pitanje smjene na bosanskom prijestolju 1409. i 1420. godine, pitanje borbe oko bosanskog prijestolja 1430. - 1435, pitanje razjašnjenja pojma Hum i Humska zemlja, za koju autor piše: *I dok za početak uporabe imena Humska zemlja nismo baš sasvim sigurni u datiranju, posve smo sigurni u određivanju izmjene tog naziva u novo ime Hercegovina*. (str. 91.) Velika pozornost, ali i novi pristup u proučavanju Bosne i Huma dan je u podnaslovima: *Feudalna hijerarhija i feudalna anarhija u Bosni i Humu u XV. stoljeću*, kao i naslov *Tvrtko II. Tvrtković i Radivoje Ostojić*, u kojemu je riječ o sukobu legitimnog kralja Tvrtka II. i protukralja Radivoja Ostojića oko bosanskog prijestolja.

Drugo poglavlje knjige *Gospodarske i socijalne prilike u Bosni i Humu u srednjem vijeku* problematizira nastanak novog plemstva u Bosni i Humu u XIV. i XV. stoljeću, s nekoliko novih primjera, pa tako autor izdvaja sljedeće podnaslove: *Pohvalići na dvoru Kosača; Bosansko-humski vlasteoski rod Pribjenovića - Muržića; Počteni vitez Restoje Milohna, komornik, knez i protovestijar i diplomata na dvoru bosanskih kraljeva; Brailo Tezalović, komornik, protovestijar i diplomata na dvoru Pavlovića; Trgovac i diplomata Radić Ozrisaljić; Tvrtko II. Tvrtković i Zlatonosovići, usorska vlasteoska porodica*. Navedeni naslovi bacaju novo svjetlo na odnose među krupnom vlastelom te na novo plemstvo koje je nastalo djelovanjem na kraljevskom ili feudalnom dvoru, dok novi rezultati istraživanja pružaju sliku uzdizanja anonimnih osoba u red bosansko-humskog novog plemstva. *Karakteristični primjeri su Tezalovići, Muržići,*

Vukotići - Crijepovići, Pohvalići, Obradovići, Pribilovići, Restoje Milohna i niz drugih... (str. 120.) Navedeni primjeri ocrtavaju socijalne i gospodarske prilike Bosne i Huma u najburnijim razdobljima postojanja bosansko-humskog kraljevstva. Obradena je i etnička te vjerska slika Bosne i Huma u XV. i XVI. stoljeću, s ciljem da nam opiše islamizaciju te postupnu promjenu etničke i vjerske strukture pučanstva Bosne i Hercegovine u prijelaznom razdoblju od samostalne Bosne i Huma pa sve do potpune prevlasti Turaka.

Treće poglavlje pod naslovom *Vjerske, zdravstvene i kulturne prilike u srednjovjekovnoj Bosni i Humu*, rasvjetljava problematiku nadgradnje Bosne i Huma tijekom srednjeg vijeka. Zapažena je nazočnost „krstjana Crkve bosanske“, utjecaj Dubrovačke biskupije na vjerske prilike u Bosni i Humu, a velika pozornost posvećena je i djelovanju franjevaca i nazočnosti reformatora bosanskih franjevaca Jakova Markijskog u Bosni i Humu u XV. st. o kojem autor piše: *I pored skoro šestogodišnjeg života i rada u Bosni i bosanskoj vikariji, Jakov je ostavio malo brojnijih i opipljivijih tragova. U pokušaju reformiranja bosanske subraće i zavođenju reda u bosanskoj vikariji, po uzoru na način života talijanskih redovnika, imao je malo uspjeha.* (str. 323.)

Navedeno poglavlje problematizira i zdravstvene prilike u Bosni i Humu tijekom srednjeg vijeka; posebna pozornost posvećena je mnogobrojnim epidemijama što su u velikoj mjeri utjecale na demografsku sliku toga područja. Veza s Dubrovnikom motrena je i iz toga, rekli bismo neuobičajenoga aspekta; naime stanovništvo se rečenoga područja epidemijama suprotstavljalo upravo vođeno iskustvom i navikama Dubrovčana.

Prof. dr. sc. Pavo Živković obradio je i fenomen kulturnog utjecaja Dubrovnika i drugih hrvatskih primorskih gradova na kulturu Bosne i Huma tijekom srednjeg vijeka, pa tako saznajemo sljedeće: *Utjecaj primorskih gradova ogledao se u, moglo bi se reći, svim porama kulturnog života, od oblačenja, preko uređenja kuća i kućnog inventara pa do viteško-dvorjanskih službi i zvanja.* (str. 337.) Na kraju je dan i kraći presjek kroz poslijeratnu historiografiju u srednjovjekovnoj Bosni i Humu, razvrstanoj po pomoćnim povijesnim znanostima s namjerom da se поблиže upoznamo s povjesničarima koji su se u svojim radovima bavili prošlošću Bosne i Huma.

Na kraju treba reći da ova knjiga obiluje do sada nepoznatim podacima, a koje je prof. dr. sc. Pavo Živković istražio te nam podastro istinu argumentiranu povijesnim činjenicama koja je bila prijeko potrebna kako bismo iz svih perspektiva mogli sagledati srednjovjekovnu povijest Bosne i Huma te tako tu bogatu riznicu prošlosti ostaviti u naslijeđe budućim naraštajima.

Tamara Alebić

ISSN 1846-3819

POVIJESNI ZBORNIK
godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe

broj 1 i 2 (God. I)

Osijek, 2006./2007.

POVIJESNI ZBORNIK
godišnjak za kulturno i povijesno naslijeđe
br. 1 i 2, Osijek 2006./2007.

Nakladnik:

Odsjek za povijest – Filozofski fakultet Osijek

Za nakladnika:

Prof. dr. sc. Ana Pintarić, dekanica

Izv. prof. dr. sc. Ivan Balta, predstojnik Odsjeka za povijest

Uredništvo:

Prof. dr. sc. Pavo Živković, Filozofski fakultet u Osijeku

Prof. dr. sc. Slobodan Čače, Sveučilište u Zadru

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić, Sveučilište u Zadru

Prof. dr. fra Marko Karamatić, Franjevačka teologija, Sarajevo

Prof. dr. sc. Marjan Dimitrijević, Institut za nacionalna istorija, Skopje

Izv. prof. dr. sc. Ivan Balta, Filozofski fakultet u Osijeku

Doc. dr. sc. Miroslav Akmadža, Filozofski fakultet u Osijeku

Izv. prof. dr. sc. Azem Kožar, Filozofski fakultet u Tuzli

Prof. dr. sc. Márta Font, Bölcsészettudományi Kar, Pécs

Glavni urednik:

Prof. dr. sc. Pavo Živković

Tajnik uredništva:

Mr. sc. Zlatko Đukić

Lektor i korektor:

Marica Grigić

Računalna obrada i prijelom:

Ivan Nećak

Tisak:

Tiskara Soldo, Vukovar

Naklada: 300 primjeraka